

FØLGEBREV MED SKRANKEAVTRYKK

av
Tore Haga

Her om dagen skaffet jeg meg et følgebrev som jeg syntes var litt artig, og som det kanskje går an å spinne en liten tråd på:

Kl. Kristiania
25950

Følgebrev
for innenriksk pakke.

Angitt verdi kr. 7 kr.

Hermed en Pakke*

Avsenderens navn og adresse:
Jacob Høst
Mangensgate
Oslo

Innleveringspoststedets datostempel

Bergen
(adressepoststed)

Pakstgr.
Vekt: 0.31 kg.

(Postmanns signatur)

frimerker
3 FEB 25 0 36 STH-OSLO *00.701

Oktbr. 1924.

*) Her oppgis pakkens art (pakke i papir, eller lerret, kasse o. s. v.)

Før vi ser nærmere på det mest iøynefallende, kan jeg peke på at postkontoret åpenbart ikke hadde fulgt med i tiden, men fortsatt opererte med Kristiania-klistrelapp, mer enn én måned etter at byen hadde skiftet navn til Oslo.

Med det mest iøynefallende mener jeg frankeringsavtrykket til høyre - en nylig innført frankeringsmetode (i nyere tid også kalt skrankeavtrykk). I Cirkulære nr 34 av 15. november 1924 fra Poststyret (side 122) heter det:

"Ved Kristiania postkontors pakkeavdeling vil der fra 1 januar 1925 bli tatt i bruk kassa-registre. Følgebrev som har passert kassaregistret, bærer frankeringsstempel inneholdende følgende angivelser:

Datum, kontroll-løpenummer, innleveringskontor, portobeløp, posthorn med krone i blindtrykk.

Følgebrev forsynt med sådant avtrykk av frankeringsstempel blir å godta og behandle som om de var påsatt frimerker. Det må kontrolleres at beløpsangivelsen på følgebrevene stemmer med taksten.

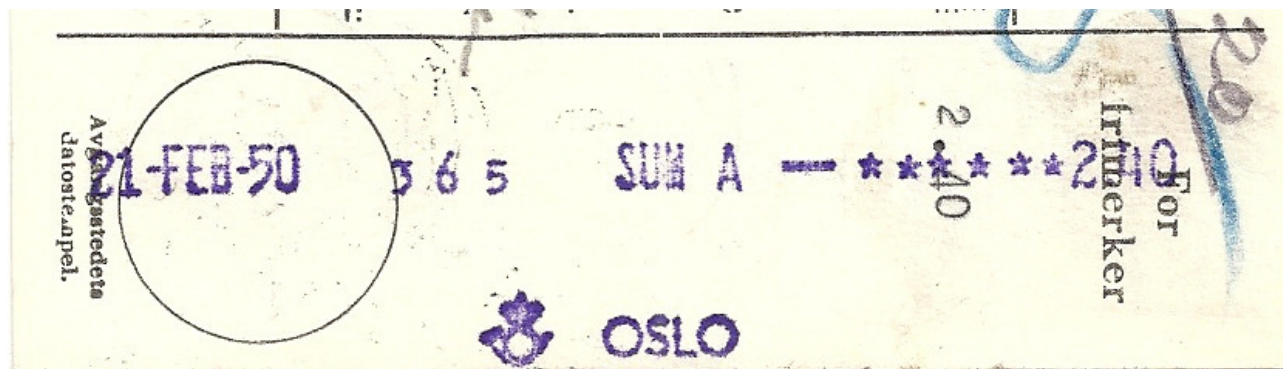
Benyttelsen av kassaregistre utelukker ikke adgangen for avsendere til å bruke frimerker, om så ønskes."

Alt tyder på at det var i bruk tre slike kassaregistre. Det avtrykket vi ser ovenfor, skriver seg fra maskinen III-OSLO. Jeg har fra før følgebrev av 1925 med avtrykk også fra I-OSLO og II-OSLO, som begge skiller seg fra III-OSLO ved at månedensangivelsen er med romertall.

Videre har jeg I-OSLO og III-OSLO i 1930. Her er selve maskinangivelsen I-OSLO sterkt redusert i format, mens III-OSLO er som før. Det må være en tilfeldighet at jeg fra denne tiden ikke har II-OSLO, og jeg antar at disse maskinene i mellomtiden var i mer eller mindre kontinuerlig drift. Hvordan dette var videre i 30-årene, er jeg ikke kjent med, men min samling inneholder en rekke følgebrev fra og med 1943 til og med januar 1950 med avtrykk fra de samme tre kassaregistrene. Her er samtlige maskinangivelser i mindre format, og det samme gjelder dato, som for alle tre har månedensangivelse med romertall. Avtrykkene forekommer i svart, fiolett og rødt.

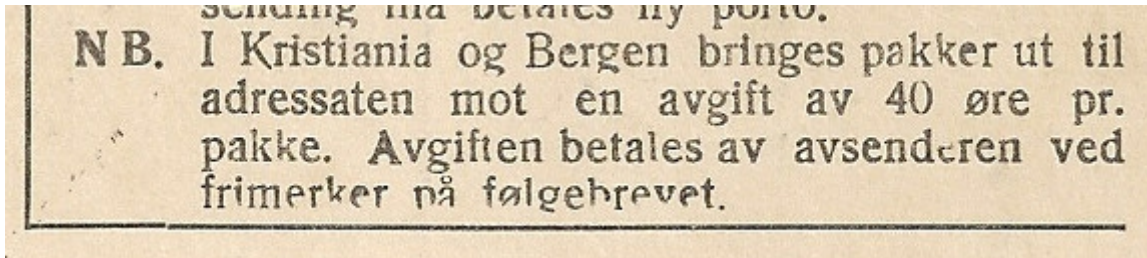
I februar 1950 opptrer en ny type avtrykk på følgebrev:

I stedet for maskinangivelsene I, II og III står der nå SUM A eller SUM N på mine eksemplarer fra februar og mars 1950. På et eksemplar fra januar 1964 er SUM blitt borte, og der står nå bare N. Ingen av mine to N-eksemplarer har avtrykk av posthornet og OSLO, men det er uklart om dette er tilfeldig, f.eks. pga. avtrykkets forskyvning ut mot kanten. Begge er sendt fra Oslo.

For fullstendighetens skyld nevnes at det på 1980-tallet ble tatt i bruk en helt ny type skrankeavtrykk.

Et interessant spørsmål er hvorfor det på eksemplarer fra 1925 i tillegg til frankeringsavtrykket er satt på frimerker. Det er på det rene at korrekt porto var avgjort ved avtrykket, og at de frimerkepåførte 40 øre samsvarer med avgiften for utbringelse i Bergen, som i begge tilfeller var adressatstedet.

Kan det skyldes at man fant det nødvendig å ta teksten på baksiden av følgebrevet bokstavelig, at avgiften betales av avsender ved frimerker på følgebrevet? Altså at denne avgiften ikke kunne avgjøres sammen med portoen ved frankeringsavtrykket? Jeg peker i den anledning på at de to følgebrevene det her gjelder, er trykket i henholdsvis mai og oktober 1924 og neppe siktet på en slik forståelse, men det kan jo hende at Postvesenet i alle fall la til grunn en slik regel ved innførelsen av kassaregistrene. Alternativt kan det rett og slett skyldes at man forsømte å spørre avsender om vilje til å betale for utbringelsesavgiften før kjøring i registeret, og derfor i etterhånd måtte kvittere med frimerke.